

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 3 februari 2024/24 Sjewat 5784, Jitro, Sjemot/Exodus 18:1 - 20:26

Tanach blz. 145 - 150

Haftara: Jesjahoe 43:1 - 20

Tanach blz. 872 - 873

Vertaler: Frits Pront

Commentaar: **Rabbin Jonathan Sacks z"l** was bij leven opperrabbin van het Verenigd Koninkrijk.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Bijzondere paden die leiden naar een universele God

De typisch Joodse uitdrukking van dank, dankbaarheid en erkenning is *Baroeg Hasjeem*, wat "met dank aan God," of "geprezen zij God" betekent.

Chassidim zeggen van de Baäl Sjeem Tov dat hij placht rond te reizen en de kleine steden in Oost Europa aandeed om Joden te vragen hoe het met ze ging. Hoe arm of miserabel ze ook waren, zij antwoordden gewoonlijk onveranderlijk, *Baroeg Hasjeem*. Het was een instinctieve uitdrukking van geloof en elke Jood wist het. Zij misten misschien de geleerdheid van de grote Talmoedische geleerde of de rijkdom van de succesvolle, maar zij geloofden dat zij veel aan God te danken hadden en danken is wat zij deden. Wanneer werd gevraagd wat hij deed en waarom, placht de Baäl Sjeem Tov te antwoorden met het aanhalen van het vers: "U bent de Heilige die op Jisraëls lofzangen troont." (Tehiliem 22:4) Dus elke keer als een Jood *Baroeg Hasjeem* zegt helpt hij-zij een troon te maken voor de Sjechina, de Goddelijke Aanwezigheid.

De woorden *Baroeg Hasjeem* verschijnen in de Sidra van deze week. Maar ze worden niet uitgesproken door een Jood. De persoon die ze uitspreekt is Jitro, Mosjee's schoonvader. Nadat hij zich, na de Uittocht, weer verenigd had met Mosjee en Mosjee's vrouw en kinderen met zich mee had gebracht en van zijn schoonzoon alles wat er in Egypte gebeurd was, had gehoord zegt hij, "Lof zij de Eeuwige [*Baroeg Hasjeem*] dat hij jullie uit de macht van de Egyptenaren en van Farao heeft bevrijd en dat hij het volk verlost heeft van de onderdrukking van de Egyptenaren." (Sjemot 18:10)

Drie mensen uit de Tora gebruiken deze uitdrukking en het zijn allemaal niet-Joden, mensen die niet vallen onder het Verbond met Avraham. De eerste is Noach: "Geprezen zij de Eeuwige, de God van Sjeem"(Beresjiet 9:26). De tweede is Avrahams dienaar, men veronderstelt Eliazar, die hij wegstuurt om een vrouw voor Jitschak te vinden: "Geprezen zij de Eeuwige, de God van mijn meester Avraham, die mijn meester zijn genegenheid en trouw niet heeft onthouden." (Beresjiet 24:27) De derde is Jitro in de Sidra van deze week. [1]

Is dit betekenisvol? Wat is de reden dat deze lof aan God wordt toegeschreven aan Noach, Eliazer en Jitro terwijl wij van de Jisraëlieten, met de duidelijke uitzondering van het Lied aan de Zee, constant klachten horen? Het kan gewoon zo zijn dat dit een menselijke eigenschap is: wij zien duidelijker dan anderen wat er aan ons leven ontbreekt terwijl die anderen een duidelijker beeld hebben dan wij van de zegeningen die wij hebben. Wij klagen terwijl anderen zich afvragen waarover wij ons ongenoegen uiten als wij zoveel hebben om dankbaar voor te zijn. Dat is één verklaring.

Het is evenwel mogelijk dat er een fundamentele punt wordt gemaakt. De Tora vestigt de aandacht op haar meest subtiele en minst begrepen gedachte: dat de God van Jisraël de God is van de hele mensheid, zelfs als de religie van Jisraël niet de religie van die hele mensheid is. Zoals Rabbi Akiva het uitdrukte:

"Geliefd is de mensheid want die werd geschapen naar Gods evenbeeld. Geliefd is Jisraël want zij worden kinderen van God genoemd." [2]
Wij geloven dat God universeel is. Hij schiep het heelal. Hij zette de processen die leidden tot sterren, planeten, leven en menslievendheid in gang. Zijn bezorgdheid is niet beperkt tot Jisraël. Zoals wij in het gebed *Asjree* zeggen "Zijn zorgzame zegeningen rusten op al Zijn werken." Je hoeft niet Joods te zijn om een gevoel van ontzag voor de Schepper te hebben of van erkenning - zoals door Jitro - van Zijn hand in wonderbaarlijke gebeurtenissen. Het zou moeilijk zijn om andere religieuze literatuur te vinden die zo'n waardigheid verleent aan buitenstaanders.

Dit geldt niet alleen voor de drie opmerkelijke figuren die *Baroeg Hasjeem* zeiden. De Tora noemt Avrahams tijdgenoot, Malki Tsedek, Koning van Sjeleem, een "Priester van God, de Allerhoogste." Ook hij zegende God: "Gezegend zij Avraham door God, de Allerhoogste, Schepper van hemel en aarde en Gezegend zij God, de Allerhoogste; uw vijanden leverde hij aan u uit." (Beresjiet 14:19-20).

Overweeg ook het feit dat de titel van onze eigen sidra van deze week, die de Tien Geboden bevat evenals de allerbelangrijkste gebeurtenis in de hele Joodse geschiedenis, het verbond bij de Sinai, de naam draagt van een niet-Jood. Bovendien vertelt de Tora ons hoe, onmiddellijk voorafgaand aan de openbaring op de Sinai, het de Midianietische Priester Jitro was die Mosjee leerde hoe hij het leiderschap over het volk moest organiseren. Dit zijn opmerkelijke uitingen van spirituele grootmoedigheid naar degenen die niet tot het verbond hoorden.

Of denk aan Tisjrei, de heiligste maand van het Joodse jaar. Op de eerste dag van Rosj Hasjana lezen we zowel over de geboorte van Jitschak als hoe een engel Hagar en Jismaël te hulp schoot. "Wat is er aan de hand, Hagar? Wees niet bezorgd: God heeft je jongen, die daar ligt te kermen, gehoord. Sta op, help de jongen overeind en ondersteun hem. Ik zal een groot volk uit hem doen voortkomen" (Beresjiet 21:17-18). Jismaël was niet voorbestemd om deel van het verbond uit te maken en toch werd hij gered en gezegend.

Op Jom Kippoer, in de middag, nadat wij het grootste deel van de dag hebben gevast en schuld hebben bekend, lezen wij het boek Jona waarin wij ontdekken dat de Profeet maar vijf Hebreeuwse woorden heeft gesproken ("nog veertig dagen dan zal Ninevee verwoest worden") en daarna toonde de hele bevolking - Assyriërs, Jisraëls vijanden - berouw. De Traditie beschouwt dit als het toonbeeld van collectief berouw.

Op Soekot lezen we Zecharia's profetie dat er een dag komt dat alle volken naar Jeroesjalajiem zullen komen om het feest van de regen te vieren.

(Zecharia 14:16-19)

Dit zijn alle drie verbluffende voorbeelden van universalisme. Zij impliceren niet dat op den duur iedereen zich zal bekeren tot het Jodendom. Het is eerder zo dat iedereen - als de tijd daar is - de ene God, Schepper en Soeverein van het Heelal, zal erkennen. Dat is heel iets anders.

Dit besef dat je geen geloofsgenoot kan zijn en toch serieus wordt genomen door mensen binnen dit geloof als iemand die ook in God gelooft, is buitengewoon zeldzaam. Het komt veel vaker voor dat de toenadering tot één God, één waarheid, één weg is. Wie ook maar buitenstaander is, is godloos, niet gered, de ongelovige, de niet verlost, een lagere klasse van de mensheid. Waarom maakt het Jodendom dan onderscheid tussen de universaliteit van God en de uniciteit van onze relatie met Hem? Antwoord: omdat dit ons helpt het grootste probleem waarmee de mensheid wordt geconfronteerd sinds de vroegste tijden op te lossen: *Hoe kan ik de waardigheid en integriteit van de 'ander' erkennen?*

Geschiedenis en biologie hebben in de geest van de mens een vermogen tot altruïsme ingeslepen in mensen zoals wij en agressie in mensen die anders zijn dan wij. Wij zijn goed, zij zijn slecht. Wij zijn onschuldig, zij zijn schuldig. Wij bezitten de waarheid zij leugens. Wij hebben God aan onze kant, zij niet. Veel misdaden van volk tegen volk zijn te wijten aan deze natuurlijke tendens.

Daarom leert Tanach ons een andere manier. Noach, Eliazar en Jitro waren mensen van God en behoorden niet tot Jisraëel. Zelfs het volk van Ninevee werd een voorbeeld van hoe acht te slaan op een Profeet en berouw te tonen. God zegende zowel Jisjmaël als Jitschak. Dit zijn indrukwekkende lessen.

Het is moeilijk om een overtuigender principe voor de 21ste eeuw te bedenken.

De grote problemen waarmee de mensheid wordt geconfronteerd - klimaatverandering, economische ongelijkheid, cyberoorlogvoering, kunstmatige intelligentie - zijn wereldwijd, maar onze meest effectieve politieke instanties zijn hooguit nationaal. Er bestaat een mismatch tussen onze problemen en de beschikbare oplossingen. We moeten een weg zien te vinden tussen het combineren van onze universele menselijkheid en onze culturele en religieuze uniciteit.

Dat is wat de Tora doet wanneer zij ons vertelt dat Noach, Eliazar en Jitro *Baroeg Hasjeem* zeiden. Zij dankten God, net zoals wij vandaag God danken.

God is universeel. Daarom is de mens naar Zijn evenbeeld geschapen en universeel.

Maar de openbaring en het verbond op de Berg Sinai waren uniek. Zij behoren tot onze geschiedenis, *niet* tot de universele geschiedenis van de mensheid.

Ik geloof dat dit vermogen om zowel uniek te zijn in onze identiteit als universeel in onze toewijding aan de toekomst van de mens, een van de allerbelangrijkste boodschappen is die wij als Joden moeten overbrengen in de 21ste eeuw. We zijn anders, maar we zijn mensen. Laten we daarom samenwerken om de problemen op te lossen die alleen gezamenlijk opgelost kunnen worden.

[1] Er zijn twee andere indirecte voorbeelden. Lavan roept Avrahams bediende, "U op wie de zegen van de Eeuwige rust "(Beresjiet 24:31). Avimelech de koning van Gerar [in het Zuiden van Gaza] zegt over Jitschak, "de zegen van de Eeuwige rust op u" (Beresjiet 26:29). Weer valt het op dat geen van de sprekers deel uitmaakt van het verbond.

[2] Misjna Avot 3:14.